

Na Žižkově se ukrýval „silvestrovský dáreček“

01.05.2022

V Biskupcově ulici nedaleko Ohrady plánovali Kubiš s Gabčíkem likvidaci Reinharda Heydricha. Po atentátu se na Žižkově rozpoutalo peklo.

27. května 1942, tedy před 80 lety, zazněl pražskou Libní výbuch. Byl to granát. Rána poslala na devět dnů do agónie a pak na věčnost tehdejšího nejvýše postaveného nacistu v českých zemích, říšského protektora Reinharda Heydricha. To rozpoutalo masové zatýkání a popravy. Němci se jako rozzuřené vosy rojili po celé Praze, i na Vinohradech, ve Strašnicích a na Žižkově, kde se středem jejich pozornosti stala Biskupcova ulice a tři rodiny, u kterých se útočníci schovávali — Růtovi, Zelenkovi a Moravcovi.

Vraťme se ale o pár let zpět. Kantor Jan Zelenka se do domu v Biskupcově číslo 4 nastěhoval s rodinou 9. ledna 1939. Narodil se v Kamenném Újezdu v jižních Čechách, po studiích odešel do Liboce u Prahy a později do Háje u Duchcova, kde se stal náčelníkem Krušnohorské sokolské župy a pomáhal vybudovat školu pro českou menšinu. Tam ho zastihl nástup Hitlera a protičeské násilnosti, proto musel uprchnout s manželkou a dvěma syny do Prahy. Brzy po něm se do stejného domu přistěhoval ze Slovenska poštovní úředník Václav Růta. Růtovi a Zelenkovi se spřátelili a zapsali své syny do libeňského gymnázia. V domě naproti, v popisném čísle 7, žila pak rodina vrchního inspektora českých drah Aloise Moravce, která se s příchodem války zapojila do odboje.

Když exilová vláda v Anglii rozhodla o Heydrichově likvidaci, úkol měli splnit dva českoslovenští vojáci — rodák ze slovenských Rájeckých Teplic Jozef Gabčík a Jan Kubiš, který se narodil v Dolních Vilémovicích u Třebíče. V letadle do Čech s nimi byli i další parašutisté, kteří měli jiné úkoly, například zajistit spojení s Londýnem. Gabčík a Kubiš vyskočili v noci z neděle na pondělí 29. prosince nedaleko Prahy u obce Nehvizdy. Byla to navigační chyba, vysazení měli být u Rokycan. Tam se vydali druhý den, aby získali kontakty, které je zavedly na Žižkov do bytu poštovního úředníka Růty. Několik dnů se ale z dodnes nejasných důvodů schovávali u Zelenků. Tehdy se také seznámili s rodinou Moravcových, jejichž byt se stal pro výsadek kontaktním místem i úkrytem. V Praze a na Žižkově se brzy vytvořila síť lidí, kteří parašutistům zajišťovali potraviny i čisté prádlo, přičemž mezi sebou výsadkáře přezdívali „silvestrovský dáreček“.

Gabčík s Kubišem promýšleli v Biskupcově varianty útoku na Heydricha — například explozi nálože či odstřel v divadle. Nakonec se rozhodli, že nacistu zastřelí, až pojedje ze svého sídla v Panenských Břežanech na Pražský hrad. S tím jim pomohl Zelenka, který si vzpomněl na svého bývalého žáka Františka Šafaříka. Šafařík totiž pracoval na Hradě a měl přístup k Heydrichovi i do jeho bytu. Parašutistům poskytoval informace, protože to měl ale z Hradu na Žižkov daleko, zajistil Zelenka spojkou v Letenské ulici číslo 2. Šafařík tam obvykle zatukal na okno, předal beze slov obálku s instrukcemi a zmizel. Zprávy přebíraly členky odboje Ludmila Soukupová nebo její sestra Marie Kovárníková.

Brzy nastal den D. Útok na Heydricha v libeňské zatáčce, zaseknutý Gabčíkův samopal, záložní výbuch

Kubišova granátu, střepina z karoserie auta v Heydrichově hrudi a následná infekce a smrt jsou události dobře známé. Byl to opět Zelenka, kdo sehnal pro parašutisty úkryt v kostele Cyrila a Metoděje v Resslově ulici. Vše se pak seběhlo velmi rychle. Výsadkáře zradil jejich druh Karel Čurda — nemocný se den po atentátu přesunul

za matkou do Nové Hlíny, kde ho novinové zprávy o teroru, ale i matka se sestrou přiměly, aby šel na gestapo a všechny udal. V noci na 17. června byly domy v Biskupcově obklíčeny. K Moravcovým vtrhlo komando ve 4.15. Když byl zatčen otec Alois, jeho žena Marie požádala gestapáka, zda si může zajít na toaletu. Tam vyndala z brože s pavoučkem ukrytou ampulku s kyanidem draselným a spáchala sebevraždu. Gestapo pak vymyšleným telegramem přivolalo z Písku od příbuzných syna Vlastimila. Zatkli ho a mučili, zhroutil se ale, až když mu ukázali mrtvou maminku. Následně ho i s týraným otcem odvezli do koncentračního tábora Mauthausen v Rakousku, kde byli oba v říjnu 1942 popraveni.

Zuřiví gestapáci získali další stopu ten samý den odpoledne. Tentokrát si šli pro Zelenkovy. Vtrhli do bytu, hodně se střílelo, ale Jan Zelenka se stihl zamknout v koupelně. Nakonec jim německy řekl, ať přestanou útočit. Nato vyšel a umírající padl mezi gestapáky — otrávil se kyanidem. Manželka Františka jed nespokla a byla zatčena. Syn Jan ten den seděl na hodině angličtiny, kde mu osud jeho rodiny popsal kamarád Jiří Růta.

Jan vše vyřešil jako otec. Našli ho s pěnou u úst v Záběhlicích v místě, kterému se říkalo Husův háj. Za dva dny zatklo gestapo i rodinu Růtovu. Všichni tři skončili na popravišti v Mauthausenu, stejně jako zatčená Františka Zelenková. Tragický osud rodiny dnes připomíná ulice Zelenky-Hajského. Jméno Hajský používal Zelenka coby odbojář při jednání s neznámými lidmi.

Zatýkání, mučení a popravám neunikli ani další odbojáři z Prahy 3 zapojení do přípravy atentátu a pomoci parašutistům. Rodina Fafkova ukrývala ve svém bytě v Kolínské 11 na Vinohradech Gabčíka a Kubiše poslední týdny před atentátem. Zapomenuta by neměla být jména Terezie Kaliberové, Josefa Janečka, Vladimíra Orta, Jaroslava Valenty a mnoha dalších statečných lidí, kteří obětovali své životy za smrt tyrana.